

Om Kulturministeriets oprettelse

UDGIVET I ANLEDNING AF KULTURMINISTERIETS 35-ÅRS JUBILÆUM

19. september 1996

Forhandlingerne om et nyt ministerium

Opbygningen af ministeriet

De første års arbejde

Kommissionerne

Kulturudvalget

Kulturudvalgets medlemmer

Henning Rohde

Kolofon

Forhandlingerne om et nyt ministerium

Sommerferien i 1960 tilbragte jeg i Sønderho på Fanø.

Her traf jeg ofte Viggo Kampmann. Det Kongelige Teater var altid et godt samtaleemne. Han spurgte mig interesseret om, hvordan det gik på Kongens Nytorv. Jeg fortalte ham om Jørgen Jørgensens afvisning af tanken om at bygge det nye teater, som H.C. Hansen havde lovet mig, hvis dobbeltdriften lykkedes. Da denne nu var gennemført - og byggeplanerne opgivet - kunne jeg ikke se andet, end at jeg var overflødig i Det Kongelige Teaters administration. Jeg havde derfor tænkt mig at søge en ny stilling - og denne gang i det private erhvervsliv.

Da Kampmann hørte dette, bad han mig indestændigt om at holde ud et lille stykke tid endnu. Han gik med nogle planer, som han endnu ikke kunne afsløre, men som han ventede at kunne gennemføre, og her ville han få stærkt brug for mig.

Bomholt og Kampmann i vandet ved Fanø, juli 1955.

Foto: PolFoto, fotograf Tage Christensen

Efter sommerferien vendte jeg derfor - uden nogen begejstring - tilbage til teatret.

MIT LØFTE TIL KAMPMANN

Hen på foråret 1961 blev jeg en dag ringet op af direktør Otto Schlegel fra "Bikuben". Han bad mig komme over og snakke med ham. I mine unge dage, som sekretær i Højesteret, havde jeg næret stor respekt for ham. Han var dengang statsadvokat ved Højesteret. Siden havde jeg kun en enkelt gang truffet ham. Jeg var derfor ret spændt på de emner, han ville snakke om.

- Jeg synes, det er på tide, De forlader statstjenesten, indledte han, der er alt for meget arbejde og alt for lille en løn. Nu er De i den alder, hvor man skal have det godt. Jeg har et tilbud til Dem: Vil De være direktør for A/S Falkonerteatret og A/S Falkonercentret? Det er datterselskaber af Christiani & Nielsen. Vi skal have bragt orden i disse foretagender, og dér er De den rette mand. Tænk nu over det, men ikke for længe.

Jeg takkede Schlegel mange gange, men fortalte ham om mit løfte til Viggo Kampmann. - Lad Dem nu ikke overtale, Rohde, var hans sidste ord.

PLANERNE BLEV AFSLØRET

Med dette tilbud gik jeg til Viggo Kampmann for at få lidt klarere besked. Han afslørede nu i fortrolighed sine planer.

Han havde i længere tid set på den passivitet, Undervisningsministeriet udviste over for den måde, universiteterne og de højere læreanstalter blev forvaltet på. Danmark måtte ikke på forskningsområdet og på de videnskabelige uddannelser - således som han syntes, tilfældet var - hinke efter udlandet.

I vores støttepolitik til litteratur, musik, kunst og kultur var vi også bagefter.

Det var ikke alene den politiske ledelse af Undervisningsministeriet, der var for valen, selve administrationen i ministeriet var alt for træg. Han havde ingen tiltro til, at han med det daværende Undervisningsministerium med virkeligt udbytte ville kunne gennemføre den investering i videnskab og kunst, der efter hans mening var påtrængende nødvendig.

Undervisningsministeriet var også blevet alt for stort. Han ville dele det. Hans plan gik ud på, at Undervisningsministeriet skulle være et rent skoleministerium. Der skulle oprettes et nyt "Ministerium for Videnskab og Kunst." Det skulle omfatte universiteterne, de øvrige højere videnskabelige og kunstneriske læreanstalter, de kunstneriske og kulturelle institutioner, støtten til videnskab og kunst, herunder de videnskabelige og kunstneriske statsfonde. Hele dette område skulle komme fra det hidtidige Undervisningsministerium. Fra Justitsministeriet skulle det nye ministerium overtage film- og teaterområdet (privatteatrene og landsdelsscenerne).

Han ønskede, at jeg som departementschef skulle organisere det nye ministerium og lede dets departement.

DEN NYE MINISTER

I løbet af sommeren talte vi meget sammen om, hvem der skulle være minister for det nye ministerium. Vi gennemgik mange emner, men vi blev til sidst enige om, at valget måtte stå mellem Bomholt og Bodil Koch.

Kampmann var på forhånd lidt betænkelig ved at vælge Bomholt. Han stod - sagde Kampmann - isoleret i partiet efter Hedtofts og H.C. Hansens død. De yngre smilede ad ham.

Bodil Koch stod stærkere, sagde han. Heroverfor svarede jeg, at hun jo for længst burde have været undervisningsminister. Hvorfor havde man gemt den begavelse i Kirkeministeriet? Hun savnede på det nye ministeriums område hele den erfaring, som Bomholt havde erhvervet sig både som undervisningsminister og som radorådsformand. Jeg ville foretrække Bomholt. Man måtte heller ikke glemme, at han over for hele det kulturpolitiske område så afgjort havde skiftet indstilling, siden han i begyndelsen af trediverne skrev "Arbejderkultur".

- Ja, sagde Kampmann, så ender det vel til syvende og sidst med, at det bliver Bomholt.

At Bomholt om formiddagen den 7. september ringede til mig og fortalte mig, at han skulle være minister for det nye ministerium overraskede mig derfor ikke, heller ikke at han bad mig om at blive hans departementschef.

Ejendommeligere blev det senere på dagen, da jeg blev kaldt over til Kampmann. Han fortalte mig, at Helveg Petersen fra det radikale parti skulle være undervisningsminister. - Men nu er der det, sagde Kampmann, at Bomholt har meget svært ved at komme ud af det med Helveg Petersen. Ved

afgrænsningen af det nye ministeriums forretningsområde over for Undervisningsministeriet måtte der imidlertid forhandles mellem de to ministre. Som forholdet nu var mellem dem, bad Kampmann nu mig om - i stedet for Bomholt - at tage denne forhandling samme dags aften.

Jeg gik ud til dette møde i sikker forvisning om at hovedspørgsmålet: oprettelsen af det nye "Ministerium for Videnskab og Kunst" var forhandlet på plads mellem Kampmann og det radikale parti forud for regeringsdannelsen, således at det alene var om de mindre grænsespørgsmål, jeg skulle forhandle.

I aftenens møde med Helveg Petersen deltog også Finansministeriets departementschef Erik Ib Schmidt. Her afsløredes det, at tanken med, at det nye ministerium skulle omfatte også "Videnskaben", svævede frit i luften. Helveg Petersen ville på ingen måde give afkald på universiteterne og læreanstalterne. Han havde gymnasieskolerne i ryggen, de ville ikke undvære det ministerielle fællesskab med universiteterne.

Der sad jeg som designeret embedsmand i et endnu ikke eksisterende ministerium og i realiteten uden noget politisk mandat. Erik Ib Schmidt støttede Helveg Petersen. Under disse vilkår bad jeg blot om, at den stedfundne argumentation måtte blive givet videre til statsministeren.

Jeg gik hjem i en mærkelig tom følellestilstand.

INGEN VIDENSKAB - KUN KULTUR

Nu - så mange år efter - er det lidt svært for mig at afgøre, om ideen med et "Ministerium for Videnskab og Kunst" skilt ud fra Undervisningsministeriet principielt var rigtig. Imidlertid ville et sådant ministerium dengang - i alt fald i en given periode - nok have vist sig sagligt på sine områder at være blevet et langt stærkere ministerium end det lille fra begyndelsen uglesete ministerium for "Kulturelle Anliggender".

Om mit møde med Helveg Petersen og Erik Ib Schmidt vidste Bomholt intet, da jeg næste morgen mødte ham hos Kampmann.

Kampmann, der åbenbart forinden havde tilbudt Bomholt posten som "Minister for Videnskab og Kunst", fortalte nu Bomholt, at det politisk - "for tiden" - ikke var muligt at medtage universiteterne og de højere læreanstalter i det nye ministerium. Dette måtte indskrænkes til at omfatte "kulturelle anliggender" - og endda kun visse kulturelle anliggender.

Bomholt eksploderede. Det ville ikke blive et ministerium, man kunne byde ham.

DET VAR IKKE NOK

For ligesom at illustrere, at vel var tiden ikke moden endnu, men den kunne dog modnes, gav Kampmann Bomholt de videnskabelige fonde (Statens Videnskabsfond, Rask-Ørstedfonden og Statens Teknisk-videnskabelige Forskningsfond). Herved ville Bomholt få et brohoved, hvorfra han ved første givne lejlighed kunne erobre universiteterne og de højere læreanstalter. Bomholt sagde tak, men det var ikke nok. Det nye ministerium var stadig for lille til at markere sig.

Kampmann nævnede nu de områder, der var sikret det nye ministerium: museer, biblioteker, arkiver, de højere læreanstalter for kunst og musik, teatre, film, radio, støtte til forfattere, komponister og kunstnere, ophavsret, bygningsfredning, de kulturelle forbindelser med udlandet - og nu i tilgift de videnskabelige fonde - var det ikke nok? På de vilkår ville Bomholt sige nej til ministerposten. Der sad

vi. Der gik nogle minutter i en dyster stemning. Så lyste Kampmann op i et stort smil: - Julius, vil du ikke ha' naturfredningen? Hva' skal jeg som statsminister sidde med den og være fagminister - og for et område, der i de kommende år vil kalde på så store reformer, som jeg næppe vil få den fornødne tid til at gennemføre.

Den gik ind. Bomholt lyste op. Nu var det min tur til at blive bekymret. Til hele det førnævnte område - lige bortset fra filmen - havde jeg erhvervet mig et intimt administrativt kendskab, men om naturfredning vidste jeg bogstaveligt talt ikke mere end manden på gaden. Jeg fremkom derfor med min bekymring over som departementschef at skulle forvalte dette område. Men Bomholt slog ud med hånden: Vær ikke bekymret, Rohde, jeg har siddet i Overfredningsnævnet, så jeg kan personligt tage mig af administrationen. Dermed var sagen afgjort.

Jeg var trods alt lettet over, at vi ikke også fik Færøerne. Det havde vi nok fået, hvis Bomholt havde tænkt over det og forlangt det.

NATURFREDNINGEN

Jeg havde nok med at spekulere på, hvordan jeg skulle klare naturfredningen - og ganske særligt, fordi Kampmann, da vi skiltes, sagde til mig: - Og om den nærmere overførelse af naturfredningen vil jeg bede dig tale med Elkjær-Larsen (departementschefen i Statsministeriet).

Da Bomholt den 7. september havde ringet til mig og bedt mig organisere det nye ministerium, henvendte jeg mig med det samme til en yngre kollega, som jeg under min tjeneste i Undervisningsministeriet var kommet til at beundre som en fremragende og kulturelt interesseret embedsmand, ekspeditionssekretær Willi Weincke. Jeg spurgte ham, om han ville hjælpe mig med organiseringen af det nye departement. Han sagde ja! og det lettede - en dags tid.

Så kom problemerne med naturfredningen. Men også her var hjælpen nær. I Undervisningsministeriet sad en yngre dygtig jurist, der tillige var magister i arkæologi, Viggo Nielsen. Han var en lovende forsker i denne videnskab. Otte år tidligere havde vi haft et storartet samarbejde i sekretariatet for Statens Videnskabsfond. Dengang havde han stærkt overvejet helt at hellige sig arkæologien, men han var dog stadig forblevet i ministeriet. Det afgørende for mig var imidlertid, at han var et meget aktivt og indsigtsfuldt medlem af Danmarks Naturfredningsforening. Hvis jeg kunne få ham over til mig, ville jeg være reddet. Det lykkedes.

Jeg følte mig nu bevæbnet til at gå til det påbudte møde med min departementschefskollega, Elkjær-Larsen i Statsministeriet.

Det blev ikke noget rart møde.

Bekendtgørelse om fastsættelsen af forretningsområdet for ministeriet for kulturelle anliggender: Side 1 (78k), Side 2 (48k)

Opbygningen af ministeriet

Elkjær-Larsen havde været topembedsmand i naturfredningsadministrationen. Han var tillige formand for Fredningsplanudvalget for Frederiksberg og Roskilde amtsråds kredse. Administrativt havde naturfredningen været Statsministeriets vigtigste sagsområde - og det skulle nu tages fra ham. Jeg følte det, som kom jeg for at tage den fattiges eneste lam.

Han modtog mig med isnende kulde. Jeg bad ham, om han ikke ville fortsætte som formand for det nævnte fredningsplanudvalg. Nej! Han ville nedlægge samtlige sine poster inden for naturfredningsområdet. Jeg skulle ikke vente nogen hjælp fra hans side. Samtidig gav han udtryk for, at jeg nok ville køre hele naturfredningsarbejdet i sænk. Han spurgte mig, hvem der i departementet skulle lede naturfredningsarbejdet. Jeg svarede: "Det skal den meget kyndige Viggo Nielsen". Det var for meget for ham. Hans øjne fæstnedes inkvisitorisk på mig: "Hvordan kan De tage en mand fra Naturfredningsforeningen, en mand, der hidtil har stået som fanatisk anklager i naturfredningsspørgsmål? Hvordan har De tænkt Dem, at han kan behandle sagerne med den objektivitet, disse sager kræver?"

Kulturminister Julius Bomholt og departementschef Henning Rohde, 1961.

Foto: ABA

Jeg svarede: "Fra min mangeårige virksomhed som sekretær i Højesteret har jeg set, hvordan frygtede anklagere blev fortrinlige dommere i den hæderværdige ret."

Den replik blev hængende i luften. Mødet var slut.

I Justitsministeriet var holdningen anderledes end i Statsministeriet. Her var min kollega Boas meget interesseret i at bevare "benene" i film- og teateradministrationen for sine embedsmænd. Det gik så langt, at da jeg aflagde ham besøg for at drøfte overførelsen af de to sagsområder, sagde han meget bestemt til mig, at det havde været et vilkår for oprettelsen af Kulturministeriet, at hans embedsmænd beholdt deres tillidsposter i de fra Justitsministeriet afgivne områder.

Jeg smilede til ham og svarede: - Det er jo noget sludder, Boas, der foreligger ikke slige vilkår, men det interessante er, at når jeg kommer til Dem, skyldes det, at jeg ville spørge Dem, om De troede at kunne formå Deres embedsmænd til - i alt fald i den første tid - at hjælpe os i det nye ministerium og foreløbigt vedblive på deres tillidsposter, således at der ikke sker ubehagelige brud i administrationen af film- og teatersagerne. Så lo vi sammen.

I Kulturministeriet var der "ben" nok. Personlig arvede jeg 41 hverv fra min kollega i Undervisningsministeriet. Med hele den kritik, det nye ministerium blev mødt med, fandt jeg det rigtigst, at jeg så vidt muligt altid var at træffe på mit kontor, og at jeg ikke var optaget rundt omkring i udvalg og bestyrelser. Jeg afgav derfor 39 af de arvede hverv til mine arbejdskammerater i departementet. Selv beholdt jeg to. Formandskabet i Den Kulturelle Fond, der støttede tonekunsten, og hvervet som ministeriets repræsentant i Glyptotekets bestyrelse. Jeg fandt det af betydning at have en personlig kontakt til Ny Carlsbergfondet.

KERNETROPPERNE

Skønt vi tømte en hel del kontorlokaler på Slotsholmen, kunne vi ikke huses her. Rent foreløbigt fik ministeriet logi i Forligsinstitutionens lokaler på Skt. Annæ Plads.

Her rykkede kernetropperne ind. De kom fra Undervisningsministeriet, anført af Willi Weincke, Viggo Nielsen, Eigil Thrane og Erik Tjalve sammen med de yngre årgange med Jørgen Harder Rasmussen i spidsen.

Fra naturfredningsområdet i Statsministeriet kom fuldmægtig Pierre Bigandt og to nybagte juridiske kandidater, fru Lise Roepstorff og fru Lissi Snabe. Og endelig - også fra Statsministeriet - en mand, der

ved sin store personlighed i de næste mange år kom til at præge arbejdshumøret og samarbejdsånden i det nye ministerium, Ulf Jessen. Han var oppe i årene og havde været Statsministeriets ministerchauffør siden Hedtofts og H.C. Hansens dage. Denne anstrengende tjeneste var blevet for meget for hans helbred, og han blev nu betjentformand i Kulturministeriet. Han var udstyret med store medfødte administrative evner, hvad der kom ministeriet til gavn ved vore senere flytninger. Fra første færd var han ministeriets mand, i besiddelse af en loyalitet og en taktfølelse af de sjældne, altid i godt humør. Han overvågede arbejdsdisciplinen hos hele kontorpersonalet, samtidig med at han var sjælesørger for dem, der søgte ham.

Den 20. september 1961 kunne det nye ministerium under det lidt anstrengte navn "Ministeriet for Kulturelle Anliggender" begynde sin tilværelse.

Sagsområderne under det nye ministerium var samlet. Kernen af et ministerielt personale var tilvejebragt. Vi flyttede ind i et midlertidigt opholds- og tilflugtssted på Skt. Annæ Plads.

ET HJEMSTED

Midt i igangsættelsen havde jeg en bekymring: hvor skulle vi være, når vi om kort tid måtte flytte fra Skt. Annæ Plads? Vi fik ganske vist hurtigt at vide, at vi - igen midlertidigt - kunne flytte over i det tidligere Hotel Cosmopolite på hjørnet af Store Kongensgade og Gothersgade - men hvad så derefter?

Vi måtte have et fastere hjemsted. I forvejen var ministeriet ikke populært, vi "ville ødsle med penge på den kunst og kultur, som det var rimeligt, at folk selv betalte for, hvis de ønskede sådan noget". Jeg var også bange for, at ministeriet - som der var mange tidligere eksempler på blandt specialministerier - kun skulle få en døgnfluetilværelse. Det ville hjælpe, om vi fik vor egen bygning.

ASSISTENSHUSET

Da jeg en dag studerede statsregnskabet, gik det, som det ofte går, når man skal finde noget i et leksikon, man kommer til at læse noget helt andet, end det man søger. Jeg kom til at læse Assistenshusets regnskab, der viste et stort underskud. Så slog det ned i mig: Det ville dog være et dejligt hus til Kulturministeriet.

Jeg undersøgte Assistenshusvirksomheden og erfarede, at den havde filial på Svanevej på Nørrebro. Mon ikke foretagendet kunne drives fra filialen?

Herefter ringede jeg til min gode ven slotsforvalteren de Fine Licht og spurgte ham, om det var muligt at låne bygningstegningerne til Assistenshuset. Det skete hurtigt.

Jeg aflagde derefter et besøg i Assistenshuset. Det så forfærdeligt ud.

Jeg gik nu op til statsminister Kampmann og satte ham ind i vor vanskelige boligsituation og foreslog ham, at Kulturministeriet fik domicil i Assistenshuset, der måtte kunne klare sine beskedne ekspeditioner fra sin filial på Svanevej.

Jeg forklarede ham, at Assistenshuset, der ejedes af staten og var fredet i klasse A, var i en sådan tilstand, at det allerede som fredet bygning måtte restaureres. I forhold til restaureringen ville nyindretningen være meget billig.

"ONKEL JULIUS"

Kampmann var ganske enig med mig og tilsagde mig sin fulde støtte, så snart jeg havde et nærmere projekt til restaurering og nyindretning.

Stolt over dette resultat gik jeg ind til Bomholt og fortalte om det nye hjemsted for ministeriet. Da Bomholt hørte, at det var Assistenshuset, jeg foreslog, mørkede hans ansigt. - Det går ikke, Rohde, der kommer alt for mange flade vittigheder om ministeriet, og jeg bliver "Onkel" - onkel Julius.

Før De nu afslår, beder jeg blot om, at De ser - indvendigt - det dejlige hus, så kan vi jo bagefter bestemme os. Ud mod hjørnet til Snaregade ligger et pragtfuldt stort kontor med døre, loft og gerigter fra 1739. Det vil kunne blive et virkeligt modtagelsesværelse for en kulturminister.

Det indvilligede Bomholt i, og da han havde set huset, var han overbevist. Det dejlige kontor på Snaregade-hjørnet ville han dog ikke have. - Nej, Rohde, jeg vil ha' mit kontor ud mod Nybrogade-hjørnet, så jeg hver dag kan nyde synet af Thorvaldsens Museum.

Assistenshuset lå under den storartede arkitekt Peter Kochs bygningsinspektorat.

Han blev meget begejstret for ombygnings- og restaureringsopgaven. Arkitektonisk løste han opgaven mesterligt.

De første års arbejde

Vi kom - som tidligere omtalt - i gang den 20. september 1961. Det blev indledningen til de tre mest spændende år i mit ministerielle liv.

Skønt personalet, særlig kontorpersonalet, måtte suppleres med kræfter, der ikke tidligere havde haft ansættelse i centraladministrationen, voksede det i løbet af ganske kort tid sammen til én stor familie.

Vi var alle optændte af mod på det nye arbejde under Julius Bomholts ledelse - og under protektion af en statsminister, Viggo Kampmann, der havde fremholdt nødvendigheden af en større statslig investering i "de kulturelle anliggender".

EN ELSKELIG LEDER

Adskillige af de embedsmænd og sekretærer, der kom fra Undervisningsministeriet, havde været lidt nervøse ved at skulle arbejde under Bomholt. De havde oplevet ham som en streng og ofte vredladet undervisningsminister. Til deres overraskelse mødte de på Skt. Annæ Plads en elskelig, forstående og opmuntrende leder, der utålmodigt glædede sig til at gå i gang med de nye opgaver. "Det haster", sagde han, "man ved aldrig, når de gode tider hører op".

REFORMARBEJDET

Formelt var ministeriet ved dets oprettelse normeret med to kontorer. Meget hurtigt vidste det sig hensigtsmæssigt at fordele arbejdet i fire grupper, i realiteten fire kontorer under hver sin leder. Teater, film, radio og ophavsret under Weinckes ledelse. Museer, arkiver og biblioteker under Thrane. Musik og kunst under Tjalve. Og natur- og bygningsfredning - naturligvis - under Viggo Nielsen.

Rohde og Bomholt hilser på medarbejderne.

Foto: ABA

Det nye kulturministerium startede i midlertidige lokaler i Forligsinstitutionens bygning på Skt. Annæ Plads i København 20. september 1961. På billedet ses departementschef Henning Rohde og kulturminister Julius Bomholt, der med et glas vin hilser på ministeriets personale, som omfatter en stab på 40 medarbejdere.

Vi begyndte reformarbejder på de områder, hvor der allerede lå enten et lovgrundlag eller betænkninger at bygge på, eller hvor behovet for nye regler eller øget støtte var indlysende aktuelt.

Loven af 1956 om Statens Kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsen-fondet skulle efter sin lovtæst revideres i 1961/62. Ved denne revision blev bevillingerne til udsmykninger af offentlige bygninger og understøttelsen til billedkunstnere fordoblet.

Lovene om de statslige videnskabsfonde blev på tilsvarende måde bevillingsmæssigt reviderede.

Det hidtil privatdrevne - historisk vigtige - erhvervsarkiv stod over for lukning på grund af svigtende tilskud. Det lykkedes at sikre arkivets fortsatte drift gennem en lov om statens overtagelse af arkivet.

LOV OM TEATRE

I december 1960 havde den store Teaterkommission afgivet betænkning. I overensstemmelse med hovedlinierne i denne betænkning udarbejdede vi et forslag til "lov om teatre". Det fremsattes i foråret 1962, nåede en førstebehandling og vedtoges - efter at være genfremsat - som lov af 31/5 1963. Ser man bort fra lovgivningen om Det Kongelige Teater, var det den første lov i Danmark om teatre, om støtte til teaterdrift, teaterbygninger, teateruddannelse- og teaterabonnementsordninger.

LOV OM STATSTILSKUD TIL ORKESTRE

I foråret 1961 var der vedtaget en lov om statstilskud til orkestre uden for hovedstadsområdet. Efter denne lov ydede staten - under nærmere betingelser - til orkestre med over 34 musikere et tilskud på halvdelen af orkestrets samlede lønningsudgifter.

Denne lov fik en afgørende indflydelse på driften af landelsorkestrene i Odense, Aalborg og Århus. De blev udvidet til en sådan størrelse, at de kunstnerisk kunne mestre også den symfoniske koncertmusik.

Loven indeholdt imidlertid en særlig mulighed for, at staten kunne yde et tilskud på helt op til tre fjerdedele af lønningsudgifterne til et orkester af den nævnte størrelse, hvis dette "i eller uden for en landsdel skønnedes at have en ganske særlig kulturel betydning". Lovgiverne havde med denne bestemmelse særlig tænkt på Sønderjylland.

Selv om der i musikalske kredse i Sønderjylland var stor interesse for oprettelsen af et sønderjydsk symfoniorkester, havde man hidtil været meget tilbageholdende fra amternes og kommunernes side.

Kort efter ministeriets oprettelse gik Bomholt meget aktivt ind i denne sag. Efter omhyggelige forberedelser i departementet sammenkaldte Bomholt alle de interesserede parter til et stort møde - så vidt jeg husker i Aabenraa - sammen med ansvarlige repræsentanter for de sønderjydske kommuner og amter.

Det blev et meget langt møde, ved hvis begyndelse der ikke syntes store muligheder for sagens gennemførelse. Jeg fik imidlertid her lejlighed til at studere kulturpolitikeren Julius Bomholt. Mange af hans politiske modstandere talte om hans svulstighed. De skulle have hørt ham ved denne lejlighed. Han var jøde. Stille og sindigt fortalte han om, hvad det musikalsk og kulturelt ville betyde for

landsdelen og for de danske syd for grænsen, hvis Sønderjylland fik sit eget symfoniorkester. Der var nok et harmoniorkester i Sønderborg, men bortset fra dettes virksomhed var Sønderjylland behersket af de tyske orkestre, særlig Flensborg Byorkester, der turnerede i landsdelen. Nationalt og kulturelt ville et dansk kvalitetsorkester have en stor betydning. Men hertil kom den virksomhed, som orkestrets musikere ville drive i deres kommuner med musikalske ensembler, og den betydning, det ville få for landsdelen, at mange af orkestermusikerne ved siden af deres koncertvirksomhed ville kunne virke over hele landsdelen - større var den ikke - som lærere på kommunale musikskoler og for private elever.

Sluttelig fortalte han om, hvor billigt det ville være for de enkelte kommuner og amter, når staten stod parat til at yde tre fjerdedele af orkestrets samlede lønningsudgifter.

Ved mødets slutning havde man en følelse af, at sagen var kommet i havn. Den 1. april 1963 var Sønderjysk Symfoniorkester oprettet.

LOV OM BESKYTTELSE AF HISTORISKE SKIBSVRAG

Frømandssporten var begyndt at udvikle sig, og udøverne af denne sportsgren afgav rapporter om fund af skibsvrag i de lavvandede dele af det danske søterritorium. Lige så interessante disse opdagelser var, lige så stærkt var det herved blevet nødvendigt at indføre regler om beskyttelse af historiske skibsvrag. En lovgivning herom fandtes ikke. Viggo Nielsen udarbejdede et lovforslag herom, som Bomholt fremsatte tidligt i folketingssamlingen 1962-63, og som gennemførtes som lov i foråret 1963.

MUSIKKONSERVATORIERNE

Musikkonservatorierne

Den store musikkommission afgav tidligt i 1962 en betænkning, der blandt andet stillede forslag om, at staten skulle overtage det hidtil privatdrevne Jyske Musikkonservatorium i Århus.

Dette forslag blev gennemført ved en lov af 31/5 1963.

På de øvrige tre private musikkonservatorier, i Esbjerg, Odense og Aalborg, lod undervisningen meget tilbage at ønske. Musikkommissionen anbefalede, at den musikalske grunduddannelse blev bragt op på samme niveau som på konservatorierne i København og Århus. Lykkedes dette, kunne den afsluttende uddannelse af musikpædagoger, orkestermusikere, korsangere og akkompagnatører gennemføres ensartet på alle fem konservatorier, medens den videregående uddannelse af solister, komponister og dirigenter forbeholdtes statskonservatorierne i København og Århus.

Efter at vi i departementet sammen med de tre konservatorier havde udarbejdet et overslag over, hvad den nødvendige reformering af uddannelsen ville koste, gik jeg i forhandling med borgmestrene i de tre hjemstedskommuner. De gav mig tilsagn om i en forsøgsperiode på et eller to år at ville yde et tilskud på halvdelen af merudgifterne ved reformforslaget, hvis jeg kunne skaffe den resterende del fra anden offentlig side.

På årsmødet i Den Kulturelle Fond i foråret 1962 stillede jeg forslag om at yde det herefter nødvendige tilskud til de tre private konservatorier. Tilskuddet ville kunne afholdes af fondens reservefond.

LANDSDELSORKESTRENE

På samme møde forsøgte jeg at få sat gang i en anden vigtig sag. Der var tre landsdelsorkestre og udsigt til et fjerde i Sønderjylland. Men der manglede et femte, et landsdelsorkester for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm - København havde to store orkestre, Radioorkestret og Det Kongelige Kapel, og hertil kom om sommeren Tivolorkestret. Dettets musikere gik imidlertid uden fast beskæftigelse fra

september til maj. - Ville der være mulighed for uden for Tivolisæsonen at gøre dette orkester til landsdelsorkester for Sjælland og de sydlige øer? - Jeg stillede forslag om, at der af reservefonden blev stillet midler til rådighed til nogle forsøgsturnéer i landsdelsområdet med koncerter af Tivoli-orkestret.

Begge forslag - om tilskud til konservatorierne og til orkesterturnéerne blev tiltrådt af bestyrelsen, hvor dog et medlem, fhv. fiskeriminister Christian Christiansen, gik hårdt imod. Han var så vred, at han fra årsmødet gik lige ind til Bomholt og protesterede mod fondsbestyrelsens indstilling om anvendelse af reservefondsmidlerne, og særlig beklagede han sig over min sagsbehandling. Jeg havde tilladt mig som embedsmand at forhandle med de folkevalgte borgmestre. Det kunne en embedsmand ikke, det tilkom ministeren at foretage sådanne forhandlinger.

Bomholt, der var ganske enig i fondsbestyrelsens forslag, tilkaldte mig. Han havde meget svært ved at udtale sin beklagelse over min behandling af sagerne. Han fik dog - elskværdigt - hvasket frem, at fremtidige principielle forhandlinger mellem ministeriet og de folkevalgte repræsentanter for landets kommuner måtte gå gennem ministeren og ikke gennem embedsmænd.

Så lærte jeg det.

Kommissionerne

På naturfredningsområdet nedsattes efter en regeringsbeslutning en stor naturfredningskommission. Bomholt tvang mig - meget mod min vilje - til at overtage formandsposten. Principielt synes jeg ikke, at det er rigtigt, at departementschefer overtager formandskaber i kommissioner, der ligger inden for deres embedsområder. Når en kommissionsbetænkning skal behandles i et ministerium, er det uheldigt, hvis ministerens nærmeste rådgiver, departementschefen, ikke føler sig ganske fri, men i givet fald gennem sit kommissionsarbejde har foregrebet sin stilling til den endelige betænkning. Denne indvending hjalp mig imidlertid ikke.

At jeg heller ikke - som jeg tidligere har fortalt - anede noget om naturfredning, gjorde det ikke bedre for mig. Når kommissionsarbejdet alligevel lykkedes, tilkommer æren herfor alene Viggo Nielsen. Ikke blot lagde han alle problemerne blændende klart op for mig, men samtidig manuøderede han mig i naturfredningslovgivningen og i naturfredningsproblematikken. Kommissionen arbejdede i 6 år og afgav betænkning i 1967.

Ud over naturfredningskommissionen var hverken Bomholt eller jeg venner af store kommissioner. De bliver nedsat, når de afgørende problemer er modne til løsning, og kommissionerne afgiver betænkninger, når interessen for de omhandlede emner er visnet.

På den anden side kunne vi ikke gennemføre en ny lovgivning uden at have de væsentlige interessegrupper enige bag os.

BIBLIOTEKERNE

På biblioteksområdet gik vi en særlig vej. Rigsbibliotekaren og biblioteksdirektøren henvendte sig tidligt i 1962 til ministeriet med en lang ønskeseddel og bad om, at der blev nedsat en stor bibliotekskommission. En kommission fik bibliotekerne ikke. Til gengæld blev den lange ønskeseddel i den følgende tid gennemdrøftet med ministeriet og i bibliotekskredse. Bomholt indkaldte herefter til en todages rundbordskonference. Forskningsbibliotekerne, folkebibliotekerne og Biblioteksskolen var fyldigt repræsenteret sammen med særligt sagkyndige og repræsentanter for de berørte organisationer.

Ved konferencens slutning bemyndigede Bomholt rigsbibliotekaren og biblioteksdirektøren - og senere rektor for Biblioteksskolen - til på grundlag af de stedfundne forhandlinger at udarbejde forslag til lovændringer og til at nedsætte udvalg til at arbejde med særlige problemer.

MUSEERNE OG DE SKABENDE KUNSTNERE

På det store museumsområde kulegravede Eigil Thrane problemerne omkring de danske museers driftsvilkår.

På de kulturelle områder var man i Sverige nået langt. "Dom var effektiva". Efter at vi herhjemme havde studeret de svenske lovregler, tog Weincke og jeg på studierejser til Stockholm. Weincke forhandlede med mændene bag den dengang nye lovgivning om støtte til den svenske filmproduktion.

Jeg besøgte mine kolleger i Ecklesiastikdepartementet for at få nærmere undersøgt, hvordan den svenske støtte til de "skabende" kunstnere (forfattere, billedkunstnere og komponister) virkede.

Dette spørgsmål om at tilvejebringe en virkelig støtte til de skabende kunstnere gav os anledning til dybe overvejelser i ministeriet. Vi blev klare over, at på dette område undgik vi ikke en kommission eller et kommissionslignende stort udvalg, der kunne give os den nødvendige brede opbakning til en ny og udvidet lovgivning på området.

Kulturudvalget

Tanken om en kulturkommission var allerede rejst i foråret 1961 før det nye ministeriums oprettelse. Viggo Kampmann havde dengang indkaldt til et stort kulturmøde på Christiansborg. Her havde Knud W. Jensen foreslået en sådan kommission nedsat. Om sammensætningen af denne forhandlede Bomholt med Kampmann. Midt i disse drøftelser og midt i hele det forberedelsesarbejde, jeg foran har skitseret, indtraf - 2. september 1962 - en tragisk begivenhed, der skulle få en nedslående virkning på hele Kulturministeriets arbejde.

NY STATSMINISTER

Under et meget alvorligt hjerteanfald måtte Viggo Kampmann afgive regeringsmagten til Jens Otto Krag.

Krag delte ikke Viggo Kampmanns interesse i en investering i kunst og kultur, og hans forhold til Bomholt var, for at sige det mildt, køligt. Som den taktiske politiker han var, lyttede han nok også til den kritik, der i den brede befolkning havde rejst sig mod den "ødselhed med skatteborgerens penge", som oprettelsen af et kulturministerium var udtryk for.

Kort tid efter statsministerskiftet, og efter indgående drøftelser med Bomholt, godkendte Krag, at der nedsattes et Kulturudvalg.

Dette udvalg fik til opgave "at holde Ministeriet for Kulturelle Anliggender underrettet om sit syn på vilkårene for den skabende og udøvende kunst og for udbredelsen af kendskabet til vor litteratur, tonekunst og anden kunst samt til vor kulturs forudsætninger og værdier".

UDVALGETS MEDLEMMER

Udvælgelsen af udvalgets medlemmer havde - også politisk - taget sin tid. Det fik femten håndplukkede medlemmer. For at få de politisk-kulturelle synspunkter repræsenteret fik yderligere hvert af de fire oplysningsforbund et medlem af udvalget.

Kulturudvalget blev udstyret med et meget stærkt sekretariat, ledet af Erik Tjalve og ekspeditionssekretær Gerda Birkelund. Hun havde efter forhandling med Weincke - i 1962 - besluttet sig til at forlade Undervisningsministeriet og komme over til os.

Om Kulturudvalgets nedsættelse og arbejde kan jeg i øvrigt henvise til "Den Kulturpolitiske Redegørelse", Betænkning nr. 517 af 1969, samt til to erindringsbøger, Aage Damgaards "Mit livs rigdom" (1980) side 155 ff. og Knud W. Jensens "Mit Louisianaliv" (1985) side 83 ff. (begge bøger udkommet på Gyldendal).

Under hele Kulturudvalgets arbejde i perioden stod dette sekretariat i nær kontakt med minister og departement.

KULTURPAUSEN

Efter Kulturudvalgets nedsættelse havde vi arbejdsro i ministeriet i godt og vel et halvt år til forsommeren 1963. Så holdt Jens Otto Krag sin første Sankthanstale som statsminister, og i denne tale erklærede han kulturpause. Kort efter kom der en ordre til Kulturministeriet om at udarbejde en analyse over drifts- og lønningsudgifterne på Kulturministeriets budget, sammenholdt med de tilsvarende tidligere udgifter under Undervisningsministeriets, Justitsministeriets, Handelsministeriets og Statsministeriets budgetter. Denne analyse skulle gerne vise, at der ikke havde været merudgifter forbundet med Kulturministeriets oprettelse. Der havde alene været tale om en administrativ rationalisering.

Det var et trist arbejde at gå i gang med. - Mismodet bredte sig i Assistenshuset fra minister ned til kontorpersonalet.

Statsminister Viggo Kampmann sammen med sin udenrigsminister, Jens Otto Krag, under portrættet af Stauning.

Foto: ABA, fotograf Per Wilmann

Hele Kulturministeriet med dets institutioner med drifts- og lønningsbudget og enkeltbevillinger udgjorde godt og vel 1% af statens driftsbudget. Det var begrænset, hvad der kunne spares på kulturpausen.

Der rejste sig da også mange protesterende røster i medierne. En særlig vægtig indsigelse kom i efteråret 1963 i en kronik i Politiken af rektor for Århus Universitet, professor dr. Franz Blatt.

DER BLEV ATTER EN MILD STEMNING

I det sene efterår 1963 kom Bomholt fra et ministermøde. Han samlede embedspersonalet og sagde: - Hvis I er leveringsdygtige, tror jeg nok, jeg kan få en enkelt lov ført igennem.

- Hvor lang tid har vi? spurgte jeg. - Tre uger, svarede Bomholt.

Så gik vi i gang. Vi gik sammen - kontorchefer, fuldmægtige og sekretærer - og fordelte arbejdet i mindre grupper. Forarbejdet var gjort, men for visse af de planlagte lovforslag manglede nogle forhandlinger med de institutioner, forslagene berørte.

Der blev arbejdet fra tidlig morgen til sen aften, men jeg har aldrig før eller siden oplevet et sådant arbejdstempo og et sådant arbejdsrum fra ældste kontorchef ned til yngste skrive-dame.

Lovforslagene blev færdige i rette tid. De afgik til Finansministeriet og til Justitsministeriets lovkontor for derefter - med eventuelle rettelser - at blive fremsat i Folketinget.

RESULTATE BLEV FØLGENDE LOVE

- Lov af 4. marts 1964, om statstøtte til musikkonservatorier (Esbjerg, Odense og Aalborg).
- Lov af 4. marts 1964, om ændring af lov om de kulturhistoriske lokalmuseer.
- Lov af 15. april 1964, om statstilskud til kunstmuseer.
- Lov af 27. maj 1964, om Statens Kunstfond.
- Lov af 27. maj 1964, om Sjællands Landsdelsorkester.
- Lov af 27. maj 1964, om film og biografer.
- Lov af 27. maj 1964, om folkebiblioteker.

Foruden disse love fik vi ad bevillingsmæssig vej oprettet Arkitektskolen i Aarhus.

Efter denne bølge af nye love bredte der sig atter en mild stemning i ministeriet. Under selve kampagnen var vi blevet helt stakåndede i vor iver for blot at nå at få vore lovforslag færdige, så de kunne blive behandlede og vedtaget i folketingssamlingen 1963-64.

De enkelte nye love blev - i et mindre antal - indbundet sammen med lovforslagenes tekst og bemærkninger og særtryk af Folketingstidendes gengivelse af forslagene behandling gennem Tinget.

Et sæt af alle de nye indbundne love sendte Bomholt til Krag med et brev som "første del af kulturreformen". Desværre tror jeg ikke, at forsendelsen vakte den samme glæde hos modtageren, som den havde givet afsenderen.

FOLKETINGSVALGET 1964

Til Bomholts glade overraskelse anmeldte Krag ganske kort tid herefter sit besøg - det var første gang - i Kulturministeriet. Meget interesseret gik Krag igennem alle kontorer og mødesale.

Sommerferien stod for døren. Da vi friske var vendt tilbage til arbejdet, var der udskrevet folketingsvalg til 22. september 1964.

Morgenen efter valget blev jeg kaldt ind til Bomholt. Han fortalte mig, at han ikke havde lukket et øje hele natten. Han havde kun kunnet overveje frem og tilbage, hvad man skulle gøre nu. Skulle han anmode om at få Undervisningsministeriet, en ny skolelov trængte sig på, eller skulle han gøre sit påbegyndte arbejde færdigt i Kulturministeriet med "anden del af kulturreformen, kulturformidlingen". Det havde været meget svært at nå et resultat, men nu kunne han sige mig, at hans beslutning var taget: han blev i Kulturministeriet.

Så ringede telefonen. Han blev kaldt over til Krag i Statsministeriet. Glad gik han af sted.

En lille time efter blev jeg atter kaldt til ministeren.

Bag skrivebordet sad en gammel, sammensunken mand. - Jeg er færdig. Krag afskedigede mig. Der er ikke brug for mig i regeringen. Der gik lidt tid i tavshed. - Han sagde, at hvis jeg ville, kunne jeg blive formand for Folketinget. Havde jeg haft råd til det, havde jeg sagt: Nej tak, at sætte mig, en aktiv politiker over på en tam, repræsentationspost! Så spurgte jeg, hvem han havde tænkt som min efterfølger. Det ville han ikke sige.

Hvordan den socialdemokratiske ledelse - og for så vidt partiet som sådan - så på Bomholts indsats som kulturminister, fik jeg et yderligere bevis for et par år senere, da Bomholt som folketingsformand kunne fejre sin 70-års fødselsdag den 11. juni 1966.

Socialdemokratiet holdt en festmiddag for ham på Christiansborg. Krag talte om hans indsats som radiorådsformand, som socialminister, som undervisningsminister og nu som Folketingets formand. Derefter talte formanden for den socialdemokratiske gruppe i Folketinget, Carl Petersen, der talte om de samme fortjenester, men ingen sagde et ord om Bomholts indsats som kulturminister. Bomholt havde inviteret mig og min kone med til festen. Jeg sad og undrede mig. Da vi var nået til desserten og ingen endnu havde sagt et ord om Bomholts gerning som kulturminister, rejste jeg mig: Det var mærkværdigt, at ingen af de talere, der hidtil havde hyldet Bomholt, havde sagt et ord om den indsats, som alene ville bære Bomholts navn ind i fremtiden, hans store virke på det kulturelle område: - Når vi i dag har et levende teater, en filmindustri i fremgang, et biblioteksvæsen, hvor bogudlånet gennem de sidste år er fordoblet, når vi ser det danske museumsvæsens udvikling, når musikinteressen er steget i betydelig grad, og når vilkårene for den skabende kunst er blevet væsentligt forbedrede i vort land - så kan vi rette en tak til Bomholt, hvem det er lykkedes på alle de nævnte områder at gennemføre en lovgivning, der har revolutioneret dansk kulturliv. Og denne lovgivning er - når vi ser bort fra det lille parti De Uafhængige - blevet gennemført af et enigt Folketing. Vi har ikke i Danmark haft en kulturpolitiker af Bomholts format i de sidste halvandet hundrede år.

Et par år efter, 2. januar 1969, dør Bomholt og begravnes i Sønderho på Fanø, hvor han havde tilbragt sine sidste leveår. Jeg tog over til hans begravelse, der havde samlet repræsentanter for regeringen og en kreds af hans gamle folketingskolleger.

Ved gravøllet på Sønderho Hotel holdt Jens Otto Krag en mindetale over Bomholt - men igen uden med et ord at nævne, hvad Bomholt havde udrettet som kulturminister.

Det forekom mig så pinligt, at jeg over for Bomholts familie i sammentrængt form gentog min fødselsdagstale til den store kulturpolitiker.

Alle embedsmændene i ministeriet beundrede hans indsats, og det var en pater familias, der forlod os. Vi holdt alle af ham, vi havde fulgt ham og, hvor vi kunne, hjulpet ham. Vi havde alle haft svært ved at se humoren i de kampagner, der var ført mod ham, som eksempelvis den såkaldte bustesag, der med nogle mellemrum var blevet taget op for at angribe ham for forfængelighed. Han havde helt privat bedt Knud Nellemose lave en buste af sig. Sagen fik den sørgelige konsekvens, at hans lille datter blev udsat for et sådant drilleri og en sådan mobning, at hun måtte skifte skole. Afskeden med Bomholt var dog ikke blot i sin vemodighed vendt mod ham selv. Vi havde en følelse af, at en epoke var slut. Den næste del af kulturreformen, som Bomholt havde omtalt for statsministeren, udeblev - det blev i de mange efterfølgende år til nogle justeringer af Bomholts love, men heller ikke mere.

Kulturministeriets samlede budget udgjorde - som tidligere nævnt - godt og vel en procent af statsbudgettet, men de enkelte tal på kulturministerens budget lå inden for en størrelsesorden, som den almindelige skatteborger kunne forstå og derfor kritisere, medens han slet ikke kunne følge med i multiudgifterne til sundhedsvæsen, socialvæsenet og skolevæsenet. - Ville man vinde stemmer, var det klogt at holde igen på skillingerne til kulturlivet, så kunne dalerne gå til mere populære formål.

MINISTERSKIFTET

Vi var spændte på, hvem Krag tænkte på som efterfølger til Bomholt, og vi gættede på forskellige politikere; men hvem kom? - Hans Sølvhøj.

Han blev budt hjertelig velkommen. Vi kendte ham som en meget dygtig generaldirektør, og Sølvhøj og jeg var venner fra min tid på radioen. Han var - som han selv har skrevet i sin erindringsbog "Rødt på Hvidt" - ikke politiker, men han var en glimrende forhandler. Bomholt var - især af sine egne - blevet drillet i Finansudvalget, og det var ikke lykkedes ham at få alle de bevillinger igennem, som forudsattes i den lovgivning, han havde gennemført. Nu kom Sølvhøj, som elegant forhandlede bevillingerne hjem.

UNDER SAMME TAG

Men samtidig med ministerskiftet skulle noget besynderligt indtræffe. Det forlød, at Krag ville flytte Statsministeriet over i Assistenshuset. Lokiteterne må have fristet ham allerede ved hans tidligere omtalte besøg hos Bomholt. Jeg forsøgte gennem min gode ven Hjortdal, der var ministersekretær hos Krag, at forhindre indflytningen. Jeg sagde til ham, at det ikke ville være muligt at afholde fortrolige ministermøder i Assistenshuset, når alle ministerbilerne rullede op i Nybrogade. Statsministeriet havde hidtil gemt sig beskyttet midt i ministeriebygningerne på Slotsholmen. Mødesalen i Assistenshuset lå lige ud mod den smalle Snaregade, således at man fra kontorerne lige overfor kunne fotografere, hvad der foregik ved ministermøderne. Mine ord havde kun den virkning, at der blev hængt tætte gardiner op i mødesalen ud mod Snaregade. Krag rykkede ind. Fredningskontoret måtte flytte ud af huset og over i Overformynderibygningen i Holmens Kanal, og vi måtte, efter at stuen og første sal var ryddet til vore fine gæster, beslæglægge en række lokaler i bygningen, der stødte op til Assistenshuset.

KIRKEMINISTEREN

I slutningen af november 1966 skete en regeringsomdannelse. Sølvhøj gik af som kulturminister, og Bodil Koch udnævntes til denne post.

Personligt kendte jeg ikke Bodil Koch, og jeg gik derfor straks over i Kirkeministeriet for at præsentere mig.

Det var en personlighed med en lysende intelligens, der med en umiddelbar venlighed tog imod mig. Det blev et kort møde. Hun var travlt optaget af oprydningen i sit gamle kontor. Vi udtrykte begge håbet om et godt samarbejde og gensyn, hvorpå jeg trak mig tilbage.

ENDNU EN FLYTNING?

Næste morgen, da jeg kom i ministeriet, blev jeg modtaget af kontorchef Tjalve, der med mørke miner meddelte mig nogle sørgelige nyheder. Han havde aftenen før været sammen med Tove Ditlevsen.

Hun havde fortalt, at Krag havde tilbudt hendes mand, Victor Andreasen, en stilling i Statsministeriet, men samtidig fortalt, at han som statsminister ville have sit sæde på Christiansborg i en del af Udenrigsministeriets lokaler. For at skaffe plads hertil måtte Assistenshuset tømmes og overtages af udenrigsministerielle kontorer. Kulturministeriet skulle herefter flyttes til Holbergsgade eller Kronprinsessegade.

Da blev jeg vred. Jeg ringede til min kone, og med hendes indforståelse skrev jeg min afskedsansøgning. Slutningen lød sådan: "Den påtænkte fuldstændige udflytning fra Assistenshuset til fordel for nødlidende kontorer i Udenrigsministeriet, betyder for mig, at den respekt, der er nødvendig udadtil for ministeriets arbejde, vil lide et smerteligt tab. Indadtil, at ministeriets personale, som jeg som departementschef har ansvaret for, og som i ministeriets 5 års levetid har måttet flytte 3 gange, nu ikke blot skal flytte en 4. gang, men til lokaler og arbejdsforhold, der må forventes at være endda betydelig

ringere end det, der bydes embedsmændene i dag. Under sådanne forhold vil jeg ikke længere se mig i stand til at tage ansvaret for det arbejde, der bør udføres i Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Hvis derfor udflytningen skulle blive en realitet, føler jeg det som min pligt at meddele Dem, at jeg da må bede Dem betragte nærværende brev som en ansøgning om afsked fra min stilling som departementschef uden pension. (Jeg vil selvfølgelig af formelle grunde være parat til at erstatte nærværende skrivelse med en til Kongen stilet ansøgning)."

TAK TIL BODIL KOCH

Da ansøgningen var renskrevet, skyndte jeg mig over i Kirkeministeriet for at aflevere den til Bodil Koch. Hun var der ikke, men ministersekretæren kunne oplyse, at hun var gået til en reception for Poul Henningsen hos lampefirmaet Louis Poulsen.

Bodil Koch, kulturminister fra 1966 til 1968.

Foto: ABA

Jeg ilede derhen og fandt hende i den glade vrimmel, fik hende trukket til side og bad hende læse min afskedsansøgning. Hun anede intet om flytteplanerne, og efter læsningen blev hun lige så vred som jeg. Vi skyndte os ind i et tomt kontor. Hun ringede til Krag og spurgte, om mine oplysninger om flytteplanerne var rigtige. Det bekræftede han.

Dertil svarede hun, at hvis det gennemførtes, gik hun øjeblikkelig af som minister. Blev hun behandlet på denne måde som kulturminister, så kunne hun lige så godt med det samme "lade sig skylle ud med spildevandet."

Vi må sende Bodil Koch en kærlig og taknemmelig tanke, når vi i 1996 kan fejre Kulturministeriets 35-års jubilæum i Assistenshuset.

Kulturudvalgets medlemmer

Medlemmerne af Kulturudvalget, nedsat i oktober 1962 af Julius Bomholt:

Fabrikant Aage Damgaard, formand,
Forfatteren Ole Wivel,
Direktør Knud W. Jensen,
Rigsantikvar P.V. Glob,
Komponisten Per Nørgaard,
Professor, dr.theol. E. Løgstrup,
Cellisten, professor Erling Bløndal Bengtsson,
Maleren Ejler Bille,
Professor Else Kai Sass,
Arkitekten, professor Erik Chr. Sørensen,
Sceneinstruktøren Sam Besekow,
Filminstruktøren Theodor Christensen,
Professor, dr.phil. Hakon Stangerup,
Forfatteren Willy August Linnemann,
Teaterchef Peer Gregaard,
Forretningsfører Viggo Svane (Arbejdernes Oplysningsforbund),
Pastor Poul Honoré (Folkeligt Oplysningsforbund),

Fhv. minister Arne Fog Pedersen (Liberalt Oplysningsforbund),
Partisekretær Jørn Hansen (Frit Oplysningsforbund).

Henning Rohde

I sommeren 1961 bad statsminister Viggo Kampmann Henning Rohde om at organisere og lede departementet i et nyt "Ministerium for Kunst og Videnskab".

Ministeriet blev en del indskrænket i sit sagsområde, da det realiseredes som "Ministeriet for Kulturelle Anliggender" i september samme år.

Henning Rohde havde - i 1961 - i 25 år arbejdet med "Kulturelle Anliggender" i forskellige stillinger i Undervisningsministeriet, på Det kongelige Teater, på Statsradiofonien og ved dagbladet Politiken.

Han mødte derfor med visse forudsætninger for at kunne løse den nye opgave.

I denne publikation fortæller han om oprettelsen af det nye ministerium og dets første år.

Kolofon

KULTURPROFILEN

Udgivet september 1996 af:

Kulturministeriet, Postboks 2140,

Nybrogade 2, 1015 København K

Tlf.: 33 92 33 70 Fax: 33 91 33 88

E-post (X400): s=kum;a=dk400;c=dk;

Internet: kum@kum.dk

Kulturprofilen "Om Kulturministeriets oprettelse" er én af tre publikationer udgivet i anledning af Kulturministeriets 35-års jubilæum, 19. september 1996.

De to andre i rækken er:

Kulturprofilen "Hus og kultur"
af Henrik Sten Møller.

Kulturkontakten nr. 6, 1996,
et særnummer skrevet og redigeret af journalist Hanne Dam.

Tekst: Henning Rohde

(Det bemærkes, at side 4-13 er aftrykt efter Henning Rohdes erindringer "Noget Lykkedes...", udkommet 1994 på forlaget Gyldendal).

Forside: Karikatur af Jensenius.
Bragt i Blæksprutten 1962.

Bagside: Henning Rohde
Foto: Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA).

Grafisk tilrettelægning: Kontrapunkt A/S

Sats/repro: Creascan A/S

Tryk: Richard Larsen A/S

Distribution:

Kulturministeriet, Svend Heltoft,
Publikationscentralen, Postboks 2140,
Nybrogade 2, 1015 København K,
tlf.: 33 11 71 50

Oplag: 5.000

Forsiden:

Jensenius' karikatur fra Blæksprutten 1962:
Kulturministeriet får nu sæde i Det kgl. Assistenshus

1916: - Stud. theol. Julius Bomholt på vej
til Assistenshuset for at stampe sit
konfirmationsur.

1963: - Kulturminister Julius Bomholt på
vej til Finansudvalget for at stampe
et par millioner op af jorden.

ISBN: 87-87361-15-9